

HET BOEK VAN DE WEEK

(Prof. Dr J. Wille, *Taalbederf door de School van Kolléwijn, Amsterdam, Paris, 1935.*)

Hoe! met een ganzenschacht, gegrepen in de vingeren,
Beveelt ge aan 't vluchtig woord:
Rust op dees broze stof!

De spreker ging voorbij; zijn adem is gebleven:
Hij stierf; zijn adem leeft, zijn ziel kleeft vast op 't blad;

Ja, teelt zich-zelve voort, om 'taardrijk door te zweven;

Vermaant, getuigt, beveelt, in d'enklen vederspat.
O Hemelgift der Taal, gij band der stervelingen!
Verlichaamd slaapt ge in 't schrift.¹⁾

Echt Bilderdijkiaansche verzen, die den vierden der aangehaalde regels voortreffelijk illustreeren. Een hymne op het letterschrift klinkt onzen tijd vreemd in de ooren. Verre zijn de dagen dat rechtsche extremisten als De Bonald (van Egyptenaren en Grieken spreken we nu niet) den goddelijken oorsprong van het schrift poogden te verdedigen! En al kondigt zich een kentering aan, nog altijd schijnen zeer velen het schrift en de geschreven taal te beschouwen met zekeren argwaan, die op het eerste gezicht onverklaarbaar, ja verbijsterend aandoet. We zijn gedwongen te citeren. „Niets dan symbolen voor klankarticulatie” meent Paul Kretschmer.²⁾ Vendryes spreekt over onze „superstitie” tegenover den geschreven tekst, een superstitie, waarvan religie en recht zouden profiteren; ook maakt hij gewag van „de letter die den geest verfoeit”³⁾, een wending, die ons onmiddellijk herinnert aan een door Schriftverwerpers veel misbruikten tekst. F. de Saussure, eveneens het z.i. overgroot prestige van het schrift critiseerend, spot: „juist alsof men geloofde, dat om iemand te leeren kennen het beschouwen van zijn portret meer waard was dan acht te geven op zijn gelaat.”⁴⁾ Deze beeldspraak treft door schijnbaren eenvoud, doch is al even weinig juist als de overeenkomstige gedachte van zekere enthousiasten, die, in de zalige zekerheid den Christus zelf te bezitten, wanen het „portret” van Zijn geschreven Woord te kunnen missen. Dat het hier twee malen aangeduid verband tusschen schrift en Schrift op de waardeering voor het eerste grooten invloed heeft, moge dadelijk blijken.

Ter verklaring van het overmatig geacht prestige van 't schrift vestigt De Saussure de aandacht o.a. op de omstandigheid dat „het geschreven

woordbeeld ons aandoet als een blijvend en vast object, meer geschikt dan de klank om de eenheid der taal de tijden door te handhaven”. Helaas volgt er op deze juiste opmerking: „Al is deze band oppervlakkig en schept hij een zuiver kunstmatige eenheid, hij is veel gemakkelijker te grijpen dan de natuurlijke band, de eenige echte, die van den klank.”⁵⁾ We hooren hier den geleerde, die, voor de eenheidscheppende kracht van het schrift vol belangstelling, liever dan daarin een onwaardeerbaar genadegeschenk te zien, koppig vasthoudt aan de ongeneeslijk verouderde klankoverschalling. Hoezeer er van overtuigd dat de gezichtsindrukken bij de meeste menschen scherper zijn en duurzamer dan die van het gehoor, trekt hij toch niet de zoo voor de hand liggende conclusie, dat de geschreven taalvorm derhalve in bepaalde opzichten onmiskenbare voordeelen biedt boven den gesproken vorm, ja daarvan een voor ons onmisbaar complement.

Toch kon en moest deze simpele waarheid langzamerhand gemeengoed worden. We denken aan den vermaarden taalpsycholoog Wundt: na een subtiële ontleding van de structuur der woordvoorstellingen verklaart hij het „Schriftbild”, niet den „Schalleindruck” voor het geschiktst om alle bestanddeelen der gecompliceerde woordvoorstellingen wakker te roepen, althans bij menschen die met de acoustische en optische elementen dier woordvoorstellingen gelijkelijk vertrouwd zijn.⁶⁾

We denken ook aan Dauzat, die zich weliswaar ergens het woord „beeldendienst” laat ontvallen om de populaire schriftwaardeering te vonnissen, maar inziet dat het geschreven woord onmiddellijk de idee oproept; dat men ten slotte even direct door middel van visuele beelden denkt als met behulp van klankvoorstellingen.⁷⁾

Om ten slotte denzelfden Vendryes het woord te geven: ook voor hem hebben geschreven en gesproken taal ieder eigen regels, eigen bestemming, eigen belang.⁸⁾

Zoo leeft er aan de eene zijde een moeilijk verkropte wrevel om het aanzien dat de geschreven taal geniet bij de massa; liefst dringt men het schrift een asschepeestersrol op. Aan de andere zijde is er een onuitroepbaar besef van de eigensoortigheid der geschreven taal; het besef ook, dat een directe verbinding begrip en letterteeken aan een kan koppelen.

Als deze waarheden hier te lande weer kleur en leven gaan krijgen, is het voor een deel te danken (naast den driesten coup d'état van het Kolléwijnianisme) aan den arbeid van mannen als Van Ginneken en Wille. Men durft een stelling aan als deze: „een goed geschreven taal is dus

5) a.w. 46.

6) Die Sprache 14, 575.

7) La Philos. du Langage, 35.

8) a.w. 389.

9) Van Ginneken, Grondbeginselen van de schrijfwijze der Nederl. Taal, 17.

in zich een betere taal dan de klanktaal.”⁹⁾ Of, zooals Wille zich uitdrukt: „Zoo blijkt de geschreven algemeene taal de draagster bij uitnemendheid van de saamhoorigheids-, de eenheidsgedachte voor heel ons Nederlandsche volk.”¹⁰⁾

Inderdaad. Het schijngeleerde neerzien op de zwijgende letter met haar stillen invloed, dat mogelijk een oogeblik kan imponeren, is in den grond grove ondankbaarheid tegen Gods liefde die ons het schrift geschonken heeft. Van welks vinding en voortgaande verbetering door den mensch immers geldt: „Zijn God onderricht hem van de wijze”.

Drieërlei noemen we: het schrift verduurzaamt, veredelt, vereenigt. Al krijgen deze functies sedert den zondeval bijzonder relief, buiten zonde zouden ze, althans de eerste twee, ook werken. Ditmaal laten we den taalverdelenden en den taalsplitsing-remmenden invloed van het schrift rusten om acht te geven op het „littera scripta manet”, de verduurzaming van het vluchtzieke woord.

„Geveleugelde woorden” noemt een bekoorlijke Homerische metafoer de woorden die we spreken. Glanzend en ijl als zeepbellen verstuiven ze haast in het moment van hun wording. En waarom ook zouden die kinderen des oogebliks alle het leven rekken, bij de rusteloze wisseling van sfeer en situatie, welke het vergeten tot een schier normale functie stempelt? Maar zwaarder taak kan het woord worden opgedragen, een taak die vele tijden en plaatsen, die wereldeelen en eeuwen overspant. Daartoe wordt het, veel beter dan door mondelinge traditie, bekwaamd door belichaming in den lettervorm. Eén woord is het in zeer bijzondere zin, dat met een mondiale, niet vóór den jongsten dag eindigende, zending is belast: het Woord van den Heiligen Geest. Zoodat we onbeschroomd concludeeren dat in DE SCHRIFT het schrift hier op aarde zijn hoogsten exponent en opperste doel vindt.¹¹⁾

Doch een met goddelijk gezag geslacht na geslacht bindend boek maakt de rekening niet van den onherboren mensch. Waarom b.v. vele geschriften die over den godsdienst van Hellas handelen, daarin bijzonder waardeeren zijn „vrij zijn” van dogmata en heilige geschriften. Het verduurzamende schrift bindt, op het terrein der Goddelijke openbaring. Een binden dat voor ons beteekent een ontbinden uit den dood, maar waarin een vleeschelijke beschouwing van den Geest een dwangjuk ziet. En altijd weer zoekt deze ketterij haar „letter” in den onjuist geëxegeseerden tekst van 2 Cor. 3:6, ofschoon het verband duidelijk uitwijst dat met „letter” hier de wet in haar verdoemende kracht wordt bedoeld.

De Heilige Geest acht zich voor het gewaad der letter niet te hoog. Veelmeer staat in den Bijbel

10) Taalbederf etc., 10.

11) Hierover zie men Dr A. Kuypers collegedictaat over den Locus de sacra Scriptura 2 I, 18.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHEITSEN

Geloofsgenezingen in Moettlingen?

V.

Definitieve of . . . schijn-genezingen?

Ook in het tegenwoordige Moettlingen werkt een enorme suggestieve macht. Wie er heen gaat, heeft toch reeds het volgende ondergaan: hij heeft gehoord van de genezingen in Moettlingen en van de bijzondere krachten, die daar werkzaam zouden zijn; hij heeft verder die wonder verhalen geloofd! Immers, anders zou hij er niet heengaan. D.w.z. hij heeft zich dus reeds sterk ontvankelijk gemaakt voor verdere suggesties vanuit Moettlingen. Hij gaat nu in den trein, komt dicht bij en dicht bij het „genade-oord”; de verwachting wordt al meer gespannen. Daar ligt het! De auto, waarin de chauffeur de meest imponerende verhalen vertelt over genezingen, brengt hem naar de Ark; het eerste gebod heeft nu een gemakkelijke taak hem verder kritiekloos te maken; dan eindelijk de Andacht; daar zijn nu die beroemde broeders! En eindelijk zit men vlak tegenover ze! Is dit geen geweldige suggestieve macht? En dan de verdere suggestieve gezegdes der broeders; Zei Vader Stanger niet zeer gaarne: „Heute ist Wahltag, heute ist Siegestag!”¹⁾ „Heden moet ge kiezen, vandaag zult ge overwinnen!”²⁾

Op een dergelijke wijze is ook te verklaren de „eerste ziekte”, die broeder Geiger beschrijft van zijn vrouw. Zij leed aan krampen, waarbij zij geheel verstijfde. Hij vermeldt zelf: geen epilepsie. Als dit laatste waar is, en dat zal wel (ze was n.l. onder doktersbehandeling en vond geen baat en dus zal de dokter ook wel eens gezegd hebben, wat het niet was!), dan zullen we wel veilig gaan, met aan te nemen, dat deze krampen een nerveuzen grondslag hadden. De aanhoudende krampen verzwakten haar zeer en maakten haar het

loopen in 't bijzonder moeilijk.³⁾ Geiger en zijn vrouw geloofden toen reeds sterk in Stanger. Nadat deze aandoening vele jaren bestaan had, zijn ze dan ook naar hem getogen; Stanger legde haar de handen op en de krampen bleven weg! Men zal zeggen: Stanger deed het toch maar, of liever volgens Moettlingen: de Heiland deed het toch maar, en de dokter kreeg haar niet beter. Het laatste is waar, maar deed de Heiland het? Pas op, denk aan de Hartwig-Quelle! Men vergeet nu niet, dat het gezin Geiger de medische behandeling sterk tegenwerkte. In het gezin heerschte al lang geen vertrouwen meer in den dokter. Reeds in 1905 getuigt hij van zichzelf en zijn vrouw: „Maar zonder dat wij het tegen elkaar uitspraken, wisten wij beiden wel, dat ik van geneeskundige zijde geen hulp te verwachten had.”⁴⁾ Nu vermeldt hij niet, of de medicus een suggestieve therapie heeft toegepast; dit doet er ook niet toe; zelfs al zou dit geweest zijn, dan nog had Geiger zelf die therapie krachteloos gemaakt door zijn ongelooft in dien medicus! En omgekeerd: bij Vader Stanger was juist alles in het voordeel: men had in hem een geweldige vertrouwen; God had hem zelf in een gezicht de gave der gezondmaking geschonken en bovendien was Stanger een sterk suggestieve persoonlijkheid, vermoedelijk veel sterker dan de huismedicus. En deze ziekte was sterk beïnvloedbaar door suggesties. Nu moeten we ook niet uit het oog verliezen, dat broeder Geiger lijdt aan de boven gesignaleerde kwaal der overdrijving. Ik denk b.v. dat die erge verzwakking van zijn vrouw wel meegevallen zal zijn. Ze kon toch maar heelmaal naar Moettlingen reizen. Het overdrijven, het aggraveeren, treffen we in meer verhalen van Geiger aan, en daarom weet men bij hem wel eens niet, wat men wel en wat men niet moet gelooven! Een ander verhaal van hem b.v. Eind Januari 1931 werd Geiger zelf ziek en de dokter zou gediagnosticeerd hebben: een koud abces op den rug. Op 28 Febr. 1931 reisden hij en zijn vrouw naar Moettlingen; tegen het reizen had de dokter geen bezwaar. Toch vermeldt Geiger, dat hij „als een stervende” gereisd heeft. Maar . . . op het perron te Zuffenhausen hebben hij en zijn vrouw drie kwartier gewandeld (!) om op een

anderen trein te wachten. En de volgende dagen in de Ark liep hij steeds de trap van de eerste verdieping! Men voelt de overdrijving; het bestaat niet, dat iemand, die in den trein „als stervende” is, even later drie kwartier gaat loopen wandelen en trap loopen. Dit is zonder meer: onzin! Alles klopt veel meer met de doktersverklaring, „dat hij gerust reizen kon. In de eerste 14 dagen bestaat er geen gevaar.”⁵⁾

De genezingen zijn dan ook vaak geen definitieve, wat we in de publicaties tusschen de regels door kunnen lezen. Ze voelen zich goed, zoolang die suggestie nawerkt; is die uitgewerkt, dan voelen ze zich weer ziek.

Bezien we daartoe even de „ziekte” van Mevrouw Wirth, de vrouw van den lateren broeder Wirth, die het boekje schreef: „Im Anfang einer neuen Zeit”, waaruit ik het volgende citeer. Naast hoogmoed enz. had ze ook een „zwaar lichamelijk lijden” waarvoor geen „ärztliche Kunst” meer helpen kon! Ze ging toen gezellig knoeien bij allerhande „natuurgeneesmethoden”, totdat ze eindelijk van Moettlingen hoorde; haar man wilde er eerst niet van hooren, maar na twee jaar had ze haar man zoover gekregen, dat hij meeging. Het blijkt dan, volgens pag. 34, dat ze een kaakkyste had, die na een handoplegging van Vader Stanger genas. Ze had er jaren lang last van gehad (dit klopt dus) en na haar vakantie had de „Sanitätsrat” er haar van willen afhelfen (pag. 35), (dus kon de ärztliche Kunst dan ineens toch weer helpen? dit klopt dus niet met pag. 30). Enfin, ze was genezen langs dezen weg, aan het begin waarvan „God haar gesterkt had door een ingeving: Bij God is geen ding onmogelijk.” Overigens zij hier ook even gewezen op de overdrijving, om een kaakkyste, die wel lastig kan zijn, maar toch in het geheel niet gevaarlijk is, te bestempen als een „zwaar lichamelijk lijden”. Nu gaan we naar blz. 39. Daar zien we: „Mijn oude ziekte, waarvan God mij voor eenige jaren reeds gezegd had: „Bij God is geen ding onmogelijk” — gaf na een langeren tijd van stilstand weer zulke heftige klachten, dat ik blij was, toen ik weer naar Moettlingen mocht gaan”. We zien hier dus een duidelijke beschrijving van een niet-genezen aan-

(waar een liep schooner dan geleid met het digen schrijve Vandaar ook woorden moe eeuwigd in ec tafelen. Voor ven” eind va zegt Hij (Joh. ten niet gele gelooven? 12) „Schrijf, wa en getrouw”. en de Apocaly vastgelegde O neer daarteg toe „veel te ling met den handelt, is c in strijd; no king: „De le materiaal.” 13 van vele w schrijven gel Word hede

Het onver van graniet benauwt het In het oog d genade vind

Waar nu heerschl, lig wante en t tegen wat s spiegelt. Zc Waar dies zichzelf zich tege en literatu

Als Schri deeren we moment on ook zijn be middelen va van het o splintering. onder ons zondeval er een natura taal, zooals K.

12) M.I. in Wörterbuch „Glaubt der erst recht n ken”.

13) Tekst K. V. bij 2

doening: treden; kwam toe na twee werd ze God zel: niet help gestief ge genezen weer een door leek kyste hee (kwaada Schlatter, kanker g onjuisthe over te b dergelijke

Zoo lee van licha in de ar te genez lottige ve ik leerde had geze gen; ook gestie al moeten steeds l Wilma g zoo diep meer v maakte” toch nog het, „da zoo ont de vens keken, z terugke En Jan kan de stempel als het

We Moettlin het te